

Català oriental: l'alguerès

“Un hom̄d numés t̄nīd dos fills. Al mé(s) job̄d ba di'l seu par̄d: "la (é)s hor̄d c̄d sigui'l meu propi amu c̄d tingui cèntims; m̄d n'he [me n'haig] d'anà a beur̄d món. Partiu la bostra h̄dr̄encīd i duneu-m̄d òl c̄d'm toqui". "Ai, fill meu", ba dí'l par̄d, "com bulguis; ets un dulén i Déu òt c̄stiḡdr̄a". I d̄spr̄és ba ubrí un c̄dla(i)x, b̄d p̄rtí la seba h̄dr̄encīd i ba fer-n̄d [ba fe-ne, en ba fé] dugués parts. Al cap d'un(s) quant(s) [cont(s)] dīds, òl dulén s̄d'n ba 'ná d̄d̄l pobbl̄d mol tibad i sens̄d dí adéu ana (a) ningú. Ba trab̄dssá molt̄d terr̄d erm̄d, mol(s) boscus i mol(s) rius, i ba (a)rribá a un̄d gran ciutat on [ont, onta, abon] ba ḡdstà tots òls [tot al] cèntims”

■ Confusió A, E àtones en ò

■ Neutralització de O, U en u

■ GUA-, QUA- tòncics tendeixen a ḡ- i k̄-

■ No pronúncia de la iod seguida de x palatal

■ Desinències de les persones 1, 2, 3 i 6 del SP en -i, -is, -i, -in.

hom̄d, t̄nīd, job̄d,
par̄d, hor̄d, c̄d, m̄d,
beur̄d...

numés, amu,
duneu-m̄d, dulén,
ubrí, boscus

cont(s)

c̄dla(i)x

sigui, tingui,
bulguis

L'alguerès

L'Alguer és una ciutat siruara en la Província de Sàssa en lu nuld-uest de Saldenya (Itària). Cump̄te amb uns 40.000 habitants. Alguns habitants pallen la llengua algueresa, ja que lus curuns cararans de Balçaruna van rapubrà la ciutat daspr̄és d'expulsà a la pubració salda auròctona en 1372.

Extensió territorial i límits

Amb el nom d'alguerès ens referim a la varietat del català, parlada per unes 20.000 persones a l'Alguer, ciutat de Sardenya. Té l'origen en els catalans que poblaren l'Alguer al segle XIV i que han mantigut la llengua fins a avui, malgrat la pressió dels dialectes sards, especialment el logudorès i de l'oficialitat de l'italià.

Mapa de 1036

CARACTERÍSTIQUES FONÈTIQUES

Vocalisme àton	
■ Reducció de A, E àtones en a	homa, tania, joba, para, hora
■ Confusió de O, U àtones en u	curó (color)
■ Hi ha casos d' <i>ai</i> secundari mantingut	maití, maistre

Consonantisme	
■ L'articulació labiodental de v	València
■ El caràcter oclusiu de les intervocàliques <i>b/d/g</i> (aquesta amb fluctuacions)	catira (cadira), capia (cabia)
■ El canvi en <i>r</i> de la <i>d</i> intervocàlica	munera (moneda), vira (vida)
■ La reducció a <i>rr</i> del grup <i>dr</i> (<i>farrí</i> / <i>fadrí</i>)	farrí (fadrí)
■ El canvi en <i>r</i> de la <i>l</i> intervocàlica, implosiva o agrupada amb oclusiva	curpa (culpa), ungra (ungla), brau (blau)
■ El pas a <i>l</i> de <i>r</i> + consonant	jalmana (germana)

CARACTERÍSTIQUES MORFOSINTÀCTIQUES

Destaquem els trets morfològics diferenciadors següents:

■ Es caracteritza per la desinència 'zero' de la primera persona del present d'indicatiu	cant (cante)
■ Conserva els plurals en <i>-ns</i>	màrgens
■ Els possessius són: <i>meu, tou, sou, mia, tua sua</i>	la mia casa
■ Els imperfets d'indicatiu dels verbs de la tercera conjugació es fan en <i>-eva, -iva</i>	bebeva (bevia) moriva (moria)
■ El present del verb <i>ésser</i> és <i>só, sés, és, sem. seu, són</i>	Só de Castelló

LÈXIC

Cal destacar:

- L'abundor d'arcaïsmes (*amprar/emprar, ver/veritat, ixir/sortir*); la infiltració de sardismes (*murendu/ase, tiribriqui* /llagosta).
- La penetració italiana en els sectors administratiu, comercial, eclesiàstic i, en general, abstracte de la llengua (*indiriz/ adreça, la Vèlgine* /la Verge, *sècol* segle, *esvilupo* desenvolupament).
- La creació de mots (*carinyar*/estimar).

Tasca final

A partir del text tramat en blau del començament, expliqueu el dialecte alguerès amb exemples del text.